תורה אור

אף שוה כסף נמי דקייץ. אמר רב יוסף מנא אמינא לה דתניא מכסף מקנתו (ויקרא כה) בכסף הוא נקנה ואינו נקנה בתבואה וכלים. האי תבואה וכלים היכי דמי אילימא דלא מקני בהו כלל *ישיב גאולתו (שם) אמר רחמנא לרבות שוה כסף ככסף, ואי דלית בהו שוה פרוטה מאי איריא תבואה וכלים אפי' כסף נמי, אלא לאו דאית בהו שוה פרוטה וכיון דלא קייצי לא. *ואידך ה"ק בתורת כסף הוא נקנה ואין נקנה בתורת תבואה וכלים ומאי נינהו חליפין ולרב נחמן *דאמר פירות לא עבדי חליפין מאי איכא למימר אלא לעולם דלית בהו שוה פרוטה ודקאמרת מאי איריא תבואה וכלים אפי' כסף נמי לא מיבעיא קאמר: לא מיבעיא כסף דאי אית ביה שוה פרוטה אין, אי לא לא, אבל תבואה וכלים אימא *מדמקרבא הנאתייהו גמר ומקני נפשיה, קא משמע לן. אמר רב יוסף מנא אמינא לה דתניא *עגל זה לפדיון בני, טלית זה לפדיון בני לא אמר כלום עגל זה בחמש סלעים לפדיון בני, טלית זו בחמש סלעים לפדיון בני בנו פדוי. האי פדיון היכי דמי אילימא דלא שוי, כל כמיניה, אלא לאו אף על גב דשוי, וכיון דלא קייצי לא, לא, לעולם דלא שוי וכגון דקביל כהן עילויה כי הא דרב כהנא שקיל סודרא *(מבי) פדיון הבן אמר ליה לדידי חזי לי חמש סלעים. אמר רב אשי לא אמרן אלא כגון רב כהנא דגברא רבה הוא [א] ומבעי ליה סודרא ארישיה אבל כולי עלמא לא כי הא דמר בר רב אשי זבן סודרא מאימיה דרבה מקובי שוי עשרה בתליסר: *אמר רבי אלעזר התקדשי לי במנה ונתן לה דינר הרי זו מקודשת וישלים, מאי טעמא? כיון דאמר לה מנה ויהב לה דינר כמאן דאמר לה על מנת דמי *ואמר רב הונא אמר רב כל האומר על מנת כאומר מעכשיו דמי. מיתיבי התקדשי לי במנה והיה מונה והולך ורצה אחד מהן לחזור אפילו בדינר האחרון הרשות בידו. הבא במאי עסקינן דאמר במנה זו, הא מדסיפא במנה זו רישא במנה סתם, דקא תני סיפא אמר לה התקדשי לי במנה זו ונמצא מנה חסר דינר או דינר של נחשת אינה מקודשת, דינר רע הרי זו מקודשת ויחליף. לא, רישא וסיפא דאמר במנה זו ופרושי קא מפרש רצה אחד מהן לחזור אפי' בדינר האחרון הרשות בידו כיצד כגון דאמר לה במנה זו והכי נמי מסתברא דאי ס"ד רישא במנה סתם השתא במנה סתם לא הוו קידושי במנה זו מיבעיא? אי משום הא לא איריא תנא סיפא לגלויי רישא: שלא תאמר רישא במנה זו אבל במנה סתם הוו קידושין תנא סיפא במנה זו מכלל דרישא במנה סתם ואפילו הכי לא הוו קידושין. רב אשי אמר מונה והולך שאני דדעתה אכוליה. האי דינר של נחשת היכי דמי אי דידעה ביה הא סברה וקבלה, לא צריכא דיהביה ניהליה בליליא אי נמי דאשתכח ליה ביני זוזי. האי דינר רע היכי דמי אי דלא נפיק היינו דינר של נחשת, אמר רב פפא כגון דנפיק על ידי הדחק: אמר רבא אמר רב נחמן אמר לה התקדשי לי במנה והניח לה משכון עליה אינה מקודשת

מנה

שוה כסף ככסף · גבי קידושין כסף כתיב ושוה כסף איתרבי ככסף כדאמרינן לקמן ישיב לרבות שוה כסף הלכך כי כסף בעינן דקייץ: **מכסף מקנתו** · בעבד עברי כתיב: **ישיב גאולתו** · ישיב קרא יתירא הוא דמצי למכתב לפיהן גאולתו לרבות שוה כסף לענין פדיון וכיון דמיפרוק ביה איקנויי נמי מקנה ביה דכתיב גאולתו מכסף מקנתו: **וכיון דלא קייץ לא** · וה"ק ואינו נקנה בתבואה וכלים אלא א"כ קצץ דמיה: **בתורת כסף וכו'** · בתורת דמים הוא נקנה בין שנותנין עליו כסף בין שוה כסף בתורת דמים אקנו ולא בתורת חליפין שדרך לעשות חליפין בתבואה וכלים כלים שנאמר (רות ד) שלף איש נעלו ותבואה נמי דכתיב (שם) כל דבר: **ולרב נחמן דאמר** · בפרק הזהב פירי לא עבדי חליפין אם נתן תבואה בתורת חליפין כמו סודר לקנות בהן שדה או שום דבר בחליפין לא קנו והאי "כל דבר" מפרש ליה דהכל נקנה במנעל השתא ליכא למימר תורת תבואה וכלים היינו חליפין, מאי איכא למימר: **אלא לעולם** · ואינו נקנה בתבואה וכלים דקאמר=דלית בהו שוה פרוטה: **מקרבא הנאתייהו** · מזומנין ליהנות מהם: **לפדיון בני** · לחמש סלעים של פדיון הבכור דכתיב (במדבר יח) ופדויו מבן חדש תפדה בערכך כסף חמשת שקלים: **לא אמר כלום** · אפי' נתנו לכהן: **כל כמיניה** · כי אמר בחמש סלעים בתמיה: **דשוי** · ואפי' הכי קתני רישא לא אמר כלום הואיל ולא שימו: **לדידי שוי לי** · אני שם אותו לעצמי ואקבלנו בכך: **דגברא רבה הוא** · ולא אזיל בגילוי הראש: **מקובי** · שם מקום: **ונתן לה דינר** · מיד מקודשת דקיבלה ליה לשם קידושין וע"מ שישלים הנאו: **הרשות בידו** · שאין הקידושין חלין עד שתקבל את כולו ולאת אמרת מקודשת: **במנה זו** · דדעתה אכולה: **דינר רע** · לקמן מפרש: **כיצד דאמר** (א) **במנה זו** · ונמצא חסר דינר אינה מקודשת והיינו דקאמר רצה אחד לחזור הרשות בידו: **מסתברא** · דפרושי מפרש: **השתא במנה סתם** · תנא ליה דיכולים לחזור כל זמן שלא קבלה את כולה: **במנה זו** · ונמצא חסר (ב) דהשתא לא קבלה כולה מיבעי' דמלי הדרא: **מונה והולך שאני** · ואע"ג דאמר במנה סתם כיון דחזיתיה מונה והולך דעתה אכולה אבל כי לא נתן לה אלא דינר וקבילתיה ודאי לשם קידושין קבילתיה ועל מנת שישלים: **דאישתכח ביני זוזי** · ולא הכירה בו מתחילה שהיה מעורב ביניהם: **היינו דינר של נחשת** · ואמאי מקודשת:

מנה

אף שוה כסף דקיץ · הא דאמרינן לקמן (דף יב·) ההוא גברא דקדיש בזוזא דאורדי יתיב רב שימי בר חייא וקא מעיין בה אי אית בה שוה פרוטה אין אי לא לא לכאורה דומה דלא כרב יוסף: **ומאי** ניהו חליפין · אין עבד עברי נקנה בחליפין ולא קונה עצמו בחליפין דמה שהוא קונה בכסף נפקא לן מהאי קרא דמכסף מקנתו לקמן (דף יד:) אבל עבד כנעני נקנה [ב] בחליפין *כדתני בפ' השולח (גיטין דף לט:) גבי שקל כותא ודלא בה אמר לה קני האי וקנה נפשך ומשמע משום דהויא ליה כליו של מקנה לא עשה ולא כלום אבל בכליו של קונה קנתה ומתורת חליפין משמע ולא בתורת כסף וכך פירש רבינו חננאל שם*: **מנא** אמינא לה דתניא עגל זה · ללישנא קמא מייתי ראיה: **רב** כהנא שקל סודרא בפדיון הבן· משמע הכא דרב כהנא היה כהן ותימה דבסוף אלו עוברין (פסחים דף מט.) משמע דלא היה כהן דקאמר אי לאו דנסיבי כהנתא לא גלאי וי"ל דתרי רב כהנא הוו אי נמי י"ל דבשביל אשתו היה לוקח כדאשכחן בפרק הזרוע (חולין דף קלב·) רב כהנא אכל בשביל אשתו*: **אבל** כולי עלמא לא · וא"ת מאי טעמא דלא מהני מי גרע ממתנה ע"מ להחזיר דאמרינן לעיל (דף ו:) דשמה מתנה וי"ל דאין הכי נמי דמיגרע גרע דהתם איכא דבר חשוב דהוי מתנה אע"פ שנתן ע"מ להחזיר אבל הכא גבי פדיון לא היה שוה אותו סודר חמש סלעים ומתחילה כשנתן לו לא יצא ידי נתינה: **השתא** במנה סתם לא הוו קידושין במנה זו מיבעיא · וא"ת דלמא הא קמ"ל דבמנה זו אע"ג דלא חזרה בה לא הוי קידושין כיון שנמצא חסר ויש לומר דמרישא שמעת מינה כיון דבמנה סתם יכולה לחזור בה ולא אמרינן ישלים אלמא לא חלו הקידושין כלל עד שישלים הכי נמי כי אמר לה במנה זו ונמצא חסר לא חלו הקידושין ואף ההשלמה לא מהניא שהרי לא סמכה דעתה להשלמתו אלא למנה שמראה לה והרי הוא חסר:

מנה

◆

תוס' ר"י הזקן

עגל זה לכהן קאמר שיקח העגל או הטלית בדמי פדיון בנו: **ומבעי ליה סודרא** וכן נמי עגל וטלית לכל אדם שהרי לכל אדם הן צורך אבל טלית אינו צריך לכל אדם ולא מצי למימר לדידי שוה לי אלא מדבר שהוא צריך לו שפעמים שאדם קונה אותם יותר משוויהם מפני הצורך: **ה"ז מקודשת** · מיד כשנתן לה הדינר ואינה יכולה לחזור בה דהו"ל כמאן דאמר לה הרי את מקודשת לי בדינר על מנת שאשלים לך מנה ומיהו אם לא השלים לה המנה א"צ גט שהרי לא השלים תנאו נמצא שהוא יכול לחזור בו והיא אינה יכולה לחזור בה. וה"ה אם נתן לה פרוטה מקודשת וישלים לה המנה · ואורחא דמילתא נקט שמי שרוצה למנות מנה אינו מונה לו בפרוטות אלא בדינרין שמקצר החשבון: ודינר הוא כמו פשוט של כסף וא"ו מעות כדמפרש לקמן (דף י"ב) ואיכא מ"ד שאע"פ שלא השלים לה המנה צריכה גט וטעות הוא בידם דמאי בין תנאי זה לשאר תנאים: **במנה זה** משמע כל המנה ולא חלו הקידושין עד שהגיע בידה כל המנה אבל במנה סתם אפי' מונה והולך מקודשת בדינר הראשון שנתן לה: **ר"ב אשי אמר** אפי' במנה סתם אם היה מונה והולך אינה מקודשת עד שהגיע בידה כל המנה והאי ברייתא סתם איירי ומהא א) מילתא פליג אם ההיא אוקימנא כר' אלעזר כמו שנפרש לקמן: **דידעה ביה** שהכירה אותו ומחלה אותו הדינר שמעינן מהא דאע"ג דאמרי' דקדושין לא ניתנו לימחל היינו דבעינן (שיש לה) ויתן לה שוה פרוטה ואפי' אמרה הריני כאילו קבלתיה אינו מועיל אבל אם אמר לה התקדשי במאה דינרים יכולה היא למחול מקצתם הואיל ומגיע בידה פרוטה: **בליליה** · ולא ראתו: **ביני זוזי** · שלא הכירתו: **היינו [דינר] של נחשת** והיכי תני מקודשת: **על ידי הדחק** משום הכי מקודשת שהרי יכולה להוציא בדוחק ומיהו יחליף אותו הואיל ואינה יכולה להוציאו בלא טורח: תוספתא תבעו זה את זה האיש תבע תחלה ואמר לה קבל הקדושין ואם האשה תבעה תחלה שאמרה לו תני לי קדושין וקדשו סתם הואיל ותבע האיש תחלה והיא אמרה לו כבר שלא תתקדש לו אלא במאתים ודאי על מנת ליתן מאתים קדש ומנה או מאתים סתם הוא זה ומקודשת מה שנתן לה והוא ישלים המאתים מיהו אם אינו רוצה להשלים אינה מקודשת כדפרישנא לעיל גבי ההיא דרבי אלעזר ג). תבעו זה את

עין משפט
נר מצוה

נז א מיי' פ"ב מהל' עבדים הלכה א והלכה ח:

נח ב מיי' פי"א מהל' בכורים הלכה ז סמג עשין קמד טוש"ע י"ד סימן שה סעיף ה:

[נ"ל כדאמרינן]

נט ג מיי' פ"ז מהלכות אישות הלכה יז טוש"ע אה"ע סימן כט סעיף ז:

[ועי' היטב תוס' גיטין לט: ד"ה משום]

ס ד מיי' פ"ו שם הלכה יז ופ"ג מהל' זכייה ומתנה הלכה ח סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' לח סעיף ג:

סא ה ו ז ח ט מיי' פ"ז מהלכות אישות הלכה יז סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' כט סעיף ז:

[ועי' תוס' פסחים מט: ד"ה אמר ותוס' ב"ב קי. ד"ה ולא וכתולין קלב. ד"ה רב]

סב י מיי' פ"ה מהל' אישות הלכה כג סמג שם טוש"ע שם סעיף ו:

מסורת הש"ס

[לקמן טז.]

כ"א לא ה"ק

[לקמן כח:] ב"מ מז.

[לקמן טו·]

תוספתא דבכורות פ"ו

[נ"ל בפדיון וכן העתיקו תוס' לעיל ו: ד"ה בפרוטה]

לקמן מו·

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה כיצד במנה זו ונמצא: (ב) ד"ה במנה זו כו' חסר דינר דהשתא:

◆

גליון הש"ס

גמ' מכסף מקנתו בכסף הוא נקנה · ע"ל יד ע"ב הד"ה מוכר עצמו:

א) לשון זה צ"ע ואולי יש כאן ט"ס · ב) בתוספתא פ"ב דמכילתין וכך איתא שם זה אומר במנה וזה אומר במאתים וכו' ואח"כ תבעו זא"ז וקדשו אם האיש תבע את האשה ואם האשה תבעה את האיש יעשו דברי האשה ואם האשה תבעה את האיש יעשו דברי האיש· ג) נ"ל וכן במוכר חפץ לחבירו וכו' ותבעו זא"ז ·

הנהות הגר"א [א] גמ' כגון רב כהנא דגברא רבה הוא. נ"ב וידע למחולי אבל כ"ע לא כי הא דמר בר רב אשי כו' · כ"ה גירסת בה"ג ורמב"ם ומפרשים לענין שאין בו משום אונאה (ועמ"ש רבינו ביו"ד סי' ש"ה ס"ק ח): [ב] תוס' ד"ה ומאי כו' עבד כנעני נקנה · נ"ב וקונה עצמו: